

Zmiany w programie wychowawczo-profilaktycznym związane z obecnością ukraińskich uczniów w szkole

Małgorzata Rusiłowicz-Dubowska

krok 1 **Zaczynamy od refleksji, która ułatwi nam działanie**

- Zanim podejmiecie działanie, odpowiedzcie na pytania, które pomogą Wam bardziej **świadomie** planować przyjmowanie nowych uczniów do szkoły:
 - *Jak zdiagnozowaliśmy potrzeby i oczekiwania polskich i ukraińskich uczniów oraz ich rodziców, nauczycieli i specjalistów?*
 - *W jaki sposób określiliśmy w programie naszej szkoły obszary do zmian w związku z pojawieniem się uczniów z doświadczeniem migracji?*
 - *Czy zwykle modyfikacja programu wychowawczo-profilaktycznego odbywa się z udziałem wszystkich członków społeczności szkolnej: uczniów i rodziców (teraz: polskich i ukraińskich), nauczycieli i specjalistów?*
 - *Czy społeczność szkolna uważa za zasadne monitorowanie i ewaluację programu? Komu i czemu one służą?*

krok 2 **Dokonujemy corocznej diagnozy potrzeb rozwojowych uczniów**

- Współpracuj z nauczycielami i specjalistami w procesie prowadzenia diagnozy. Prowadźcie obserwacje. Wspólnie rozpoznawajcie mocne i słabe strony, uzdolnienia, umiejętności oraz trudności rozwojowe i edukacyjne. Przyglądajcie się relacjom, jakie powstają między uczniami w klasach. Dokumentujcie zebrane informacje.
- Uwzględnijcie potrzeby życiowe, wychowawcze i profilaktyczne oraz czynniki, które wiążą się z ryzykiem wystąpienia zachowań problemowych u uczniów z Ukrainy (np. bariera językowa, różnice kulturowe, trauma związana z przymusowym przesiedleniem lub wojną, brak poczucia bezpieczeństwa). Zidentyfikujcie czynniki chroniące.
- Twórzcie atmosferę zaufania i wsparcia: wyjaśnijcie rodzicom i uczniom, czym jest program wychowawczo-profilaktyczny i jaką rolę w jego weryfikacji mogą odgrywać. Przygotujcie pisemną informację lub zorganizujcie spotkanie. Z uwagi na barierę językową – zapewnijcie tłumacza.
- Włączcie rodziców i uczniów w proces diagnozy – wykorzystajcie autodiagnozę.
- Wyciągając wnioski z zebranych danych, korzystajcie z dostępnej wiedzy (pomocna może być np. [Mapa czynników ryzyka i czynników chroniących młodzież przed zachowaniami ryzykownymi](#)). Przyjrzyjcie się wszystkim obszarom zawartym w programie.

Dlaczego to ważne?

Pojawienie się uczniów z doświadczeniem przymusowej migracji i wojny jest równoznaczne z pojawianiem się potrzeb innych niż dotychczas rozpoznawane w szkole. Zmiana sytuacji polskich uczniów (w związku z obecnością dzieci i młodzieży z Ukrainy) również wpłynie na ich potrzeby. Właściwe rozpoznanie i zmapowanie stanu wyjściowego pozwoli adekwatnie zaplanować wsparcie i zapobiec wielu trudnym sytuacjom w szkole, w tym tarciom na tle narodowościowym. Dokument opisujący potrzeby młodych ludzi (podobny do dawnej karty indywidualnych potrzeb ucznia) pomoże Wam w stworzeniu profilu potrzeb ukraińskich i polskich uczniów. Profil może zostać bezpośrednio wykorzystany do wprowadzenia zmian w programie.

krok 3 Wprowadzamy zmiany w programie wychowawczo-profilaktycznym

- Dokonajcie analizy oraz określcie wspólnie kierunek zmian w obszarze budowania poczucia bezpieczeństwa uczniów w szkole. Uwzględnijcie przeżycia osób z Ukrainy związane z wojną oraz emocje pozostałych uczniów.
- Zwróćcie szczególną uwagę na integrowanie społeczności klasowej i szkolnej, która staje się różnorodna kulturowo. Zastanówcie się nad rolą każdego z Was w tych wydarzeniach. Cyklicznie podejmujcie inicjatywy, które umożliwiają uczniom wzajemne poznanie się, wspólne nabywanie umiejętności, współdziałanie w grupie zróżnicowanej językowo i kulturowo. To ważne pole do obserwacji.
- Zaangażuj w prace nad wprowadzaniem zmian polskich i ukraińskich uczniów oraz rodziców, nauczycieli, asystentów międzykulturowych i specjalistów. Poproś ich o wskazanie mocnych i słabych stron szkoły. Możesz inicjować wspólne spotkania (np. w formie world café).

Dlaczego to ważne?

Zjawisko wielokulturowości i wielojęzyczności, którego dotykacie, wymaga stałej pracy umożliwiającej poznanie przez wszystkich uczniów (i innych członków społeczności szkolnej) kultury, tradycji, obrzędów i zwyczajów obydwu krajów. Dzięki cykliczności zwiększy się skuteczność oddziaływania. Pokazanie różnic pozwoli na zrozumienie różnorodności, a koncentracja na podobieństwach będzie wspierała budowanie społeczności.

krok 4 Trzymamy się procedur zatwierdzania programu wychowawczo-profilaktycznego

- Pamiętaj, że coroczne opracowanie programu wychowawczo-profilaktycznego jest obowiązkowe.
- Jeżeli rada rodziców w ciągu 30 dni od rozpoczęcia roku szkolnego nie porozumie się w sprawie programu wychowawczo-profilaktycznego, ustalasz go Ty jako dyrektor placówki (w uzgodnieniu z organem sprawującym nadzór pedagogiczny).
- Ustalony przez Ciebie program obowiązuje do czasu uchwalenia programu przez radę rodziców w porozumieniu z radą pedagogiczną.
- W przypadku braku porozumienia powinieneś zorganizować spotkanie rady pedagogicznej i rady rodziców – stworzyć przestrzeń do przedyskutowania kwestii spornych i wypracowania nowych, odpowiadających obu stronom rozwiązań.

Dlaczego to ważne?

Jako dyrektor jesteś odpowiedzialny za przeprowadzenie diagnozy. Znajomość i trzymanie się procedur pomoże zapanować nad złożoną sytuacją, w którą jest wpisany pewien komponent chaosu.

krok 5 Wdrażamy zmiany wynikające z programu wychowawczo-profilaktycznego

- Nadzoruj na bieżąco wprowadzanie zmian wynikających z programu wychowawczo-profilaktycznego. Zwróć uwagę, czy są wdrażane na wszystkich lekcjach i w działaniach podejmowanych w szkole.
- Współpracuj ze środowiskiem lokalnym, stowarzyszeniami i fundacjami wspomagającymi migrantów z Ukrainy oraz z podmiotami, które sprawują opiekę zdrowotną nad uczniami. Zacieśnij współpracę z organem prowadzącym oraz z MOPS-em.

Dlaczego to ważne?

Zaangażowanie wszystkich nauczycieli zwiększa intensywność i kompleksowość oddziaływań. Pozyskanie zewnętrznych sojuszników we wprowadzaniu zmian stanowi wsparcie dla nauczycieli i specjalistów..

krok 6 Monitorujemy efektywność działań

- Na bieżąco monitoruj realizację działań zawartych w planach wychowawczych nauczycieli oraz uczestniczenie w uroczystościach i innych inicjatywach zaplanowanych w programie.
- Wspólnie z radą pedagogiczną dokonuj okresowej ewaluacji (np. co trzy miesiące). Zastanówcie się, czy podjęte kierunki i formy oddziaływań wychowawczych i profilaktycznych pomagają polskim i ukraińskim uczniom we wspólnym funkcjonowaniu w szkole.
- Przynajmniej dwa razy w semestrze zorganizuj spotkania z radą rodziców – zasięgaj opinii na temat efektywności podjętych działań.

Dlaczego to ważne?

Monitoring i ewaluacja pomogą wyeliminować niepotrzebne działania i pokażą, co przynosi najlepsze rezultaty. Korygując swoje działania na podstawie ewaluacji, zyskacie czas i oszczędzicie wysiłek, a równocześnie zwiększycie skuteczność.

Tekst powstał w partnerstwie z Norwegian Refugee Council.